

Projekt – vízió – stratégia? Vissza a definíciókhoz!

Az ISSN világrendszer napjainkban

Az alábbiak bepillantást engednek egy projekt elindításába, amelynek továbbgondolása előrevetíti az ISSN világrendszer jövőképét. A nem is olyan távoli célok megvalósításának alapja az ISSN alkalmazási körének kiterjesztése és nemzetközi szinten egységesített körülhatárolása.

Az ISSN-URN projekt

A párizsi ISSN Nemzetközi Központ az utóbbi időszakban különös figyelmet szentelt az online időszaki kiadványok vonatkozásában felmerülő, a szabványszámrendszereket érintő kérdéseknek. Az interneten publikált dokumentumok azonosító számozásával kapcsolatban álló projektek (DOI, INDECS, IETF, URN, NISO stb.) képviselőivel folytatott tárgyalások folyamán nyilvánvalóvá vált, hogy az elektronikus kiadási gyakorlatban az ISSN jelenleg nem szükségszerűen természetes és elfogadott azonosító. Az ISSN hálózat számára így kulcskérdéssé vált, hogy az URN (Uniform Resource Name), vagyis az internetes források egységesített forrásmegnevezésének szerkezetén belül az ISSN-t helynévkitöltőként regisztráltassák, azaz NID (Name Space Identifier) helynév-azonosító szerepben elfogadtatást nyerjen.

Az ISSN-URN projekt keretében az ISSN Nemzetközi Központ az *Internet Műszaki Testülete* (*Internet Engineering Task Force = IETF*) által kidolgozott ajánlásoknak megfelelően benyújtotta kérelmét az *Internet Számkiutalási Hatóság*hoz (*Internet Assigned Number Authority = IANA*), és megkezdte egy plug-in kifejlesztését a Microsoft Explorer és a Netscape Communicator böngészőkhöz. A programeszköz telepítése lehetővé teszi, hogy a böngészőben a gyakran terjedelmes URL beírása helyett az ISSN megfelelő szintaktikai formában történő megadása (pl. urn:issn:1560-1560) vezesse el a felhasználót a kívánt információhoz.

Az ISSN alkalmazása az URN helynévkitöltőként biztosítja az elektronikus forrás helymeghatározójától, az URL-től független, állandó forrásmeg-

nevezést. A tulajdonképpeni szolgáltatást az ISSN Nemzetközi Központ URN-feloldó szervere biztosítja, melynek programrendszere elérhetővé teszi az azonosítóhoz rendelhető elektronikus információforrásokat. Egyrészt megjeleníti az ISSN adatbázis rekordjaiból kivont metaadatokat, és lehetővé teszi a teljes bibliográfiai rekordok megtekintését is. A rövidített vagy teljes bibliográfiai információhoz azután további szolgáltatások kapcsolódnak, elsősorban az eredeti dokumentum elérése a világhálón, melyet az elektronikus forrás helymeghatározója, az URL biztosít a rekordok 856-os MARC mezőjén keresztül (lásd az 1. ábrát). Az eredeti dokumentumok folyamatos elérhetőségét egy „URL-figyelő” segédprogram ellenőrzi, amely az átirányított URL-ekről beszerzett információkat az URN-feloldó szerveren tárolja. A továbbiakban az ISSN azonosító szerepét felhasználva más szolgáltatások vagy adatbázisok vonatkozó tartalma is elérhetővé tehető (pl. referáló szolgáltatás vagy lelőhely-információ).

A projektet Bangkokban, a 65. IFLA Tanácsülés és Konferencia alkalmával, az Időszaki Kiadványok Szekció nyílt programján ismertették 1999 augusztusában. A Katalógizáló Szekcióval és az ISSN Nemzetközi Központtal közösen szervezett műhelyrendezvényen a Nemzetközi Központ igazgatója, *Françoise Pellé* bemutatta a plug-in kifejlesztésének első eredményeit.

1999 szeptemberében az ISSN Központok Igazgatóinak 24. Ülésén, Párizsban, a *Bibliothèque nationale de France* épületében, az ISSN központok igazgatói is megismerkedtek az IETF szabványosítási tevékenységével, az URN koncepciójával és eddigi alkalmazásaival, valamint az új plug-in és az ISSN-URN szerver által nyújtott szolgáltatásokkal.

URN notice - Microsoft Internet Explorer - Tartalom: Újraírás Szűkítő Képtérlet

URL: http://urn.issn.org/urn?:issn=1417-376X

Services

AUTOCAD FELHASZÁLÓK FORUMA

CADvilág ONLINE

Impresszum
Legfrisebb szám
Bónusz katalógus

ISSN	1417-376X
Key title	CADvilág (Online)
Abb Key title	CADvilág (Online)
Start date	1997
End date	9999
Country of publication	hun (Hungary)
Language of publication	hun (Hungarian)
UDC number from editions other than the reference edition	681.069
UDC number from editions other than the reference edition	72.011
Access to portion of titles	Computer Aided Designvilág (Online)
Place of publication	Budapest
Other physical medium	CADvilág (Nyomatott) ISSN 1417-2224

Start Microsoft Word URN : notice - Micros... 15:50

URN notice - Microsoft Internet Explorer - Tartalom: Újraírás Szűkítő Képtérlet

URL: http://urn.issn.org/urn?:issn=1418-8724

Services

budapesti Negyed

L.V. évf. 1.-20-21. szám

Lap a városról
Megjelenik negyedévenként

1993. nyár-
1998. nyár-ősz

1. Ábrákasszony	II. évf. (1993) 1. sz. nyár
2. Koncensió és vízió	II. évf. (1993) 2. sz. ősz-tél
3. Kultúrák és kultúrcsere	III. évf. (1994) 1. sz. tavasz
4. Kultúrák találkozása	III. évf. (1994) 2. sz. nyár
6-7. A Modern Metropolisz	III. évf. (1994) 4. sz. - III. évf. (1995) 1. sz.
8. Zsidók Budapesten	III. évf. (1995) 2. sz. nyár

001	14188724
008	&a000410&b&c&e1993&e9999&ehun&fq&e255&hp&ib&jhun&ico
012	--&a2000322&b2000A4
022	--&a1418-8724
080	--&a711.432&a711.6&a908
210	--&aBp.negyed&bOnline
222	-0&aBudapesti.negyed&bOnline
260	--&aBudapest&bBFL&c[1999]
550	--&aBudapest.Fováros.Levéltára
776	2-&itBudapesti.negyed.(Nyomatott)&ix1217-3846
856	40&cuhttp://www.bparchiv.hu/magyar/eadvarv/hpp/

Start Microsoft Word : ISSN.rtf URN : notice - Micros... 16:26

1. ábra Az URN-feloldó szerver által közvetített információgyűttes a felhasználó képernyőjén (az ablakok tetszés szerint átméretezhetők)

A bibliográfiai rekordon és az eredeti forráson kívül a bal alsó sarokban elhelyezett menüpontok az ISSN-ről és alkalmazásáról közvetítenek alapvető tudnivalókat (Info); elvezetnek a párizsi ISSN Nemzetközi Központ honlapjára (The ISSN System), amely az ISSN rendszerről és termékeiről tájékoztat; forrásokat tesznek hozzáférhetővé az ISSN-URN projektről (Urn); és lehetővé teszik a rekord-formátum megválasztását. A további szolgáltatások (Services) kidolgozása a közeljövő feladata.

Az ISSN alkalmazása a böngésző keresőjében gyakorlatilag azzal a következménnyel jár, hogy az ISSN adatbázist állandó helynevek gyűjteményeként tekinthetjük. Az internethasználó a Nemzetközi Központ ISSN-URN szerverén keresztül hozzáférhet bármely időszaki kiadvánnyal kapcsolatos információhoz hiperkapcsolatok révén, akár hagyományos dokumentumról van szó, akár online kiadványról, és természetesen ez utóbbiak teljes tartalma is elérhetővé válik a naponta automatikusan ellenőrzött URL-eken keresztül.

Az ISSN alkalmazási körének szélesítése

Az ISSN-URN projekt által körülhatárolt fejlesztések következményei, mint pl. az adatbázis többfunkciós hasznosítása, vagy a távoli hozzáférésű források előtérbe kerülése, szükségszerűen megkövetelik az ISSN alkalmazási körének szélesítését és egyúttal pontos meghatározását, a továbbiakban pedig a nemzetközi adatbázis megfelelő teljességének biztosítását, beleértve az elektronikus környezetben publikált kiadványok azonosítóval való ellátását, legfontosabb bibliográfiai adatainak leírását, és a távoli hozzáférés helymegjelölésének regisztrálását. Az ISSN térhódítása a világhálón állandó azonosítóként az ISSN jövőjének sarokköve, és e sarokkővet a hálózat központjaiban és a párizsi Nemzetközi Központban tevékenykedő címleíróknak kell letenniük.

Az ISSN alkalmazási körének szélesítése gyakorlatilag azt jelenti, hogy a hagyományos értelemben vett, egymást követő részegységekben megjelenő időszaki kiadványokon kívül a világhálón elterjedt integráló típusú bibliográfiai források is azonosíthatók ISSN-nel (meghatározott formai kritériumok mellette). Ez utóbbiak között lehetővé válik az adatbázisok ISSN-nel történő ellátása is: célszerűnek látszik az előfizethető adatbázisok nyilvántartásba vétele, majd a bibliográfiai és cikkadatbázisok regisztrációja, valamint a kutatók számára fontos, egyes tudományterületekre szakosodott adatbázisok számbavétele, végül a rendszeresen frissített cím- és cégadatbázisok leírása is.

Durva becslések szerint kb. 50–100 ezer folytatolagos online forrást lehetne ISSN-nel feldolgozni – ezzel szemben jelenleg az adatbázis 5000-nél kevesebb online kiadvány rekordját tartalmazza. Magyarország az online kiadványok regisztrációjának mennyiségi összehasonlításában a tagországok között a 9. helyet foglalja el, megelőzve a fejlődő országokon kívül Közép-, Kelet- és Dél-Európa országait, de olyan nyugat-európai orszá-

gokat is, mint Spanyolország, Franciaország, Svájc, Hollandia, Dánia, Finnország és Olaszország. A legtöbb online rekordot – 800 fölött – az USA és Kanada jelentette be, a Nemzetközi Központ és Nagy-Britannia 600 rekord körül jár, Ausztrália és Norvégia 300 körül, Németország, Svájc és Magyarország pedig 100 és 200 közötti számban regisztrált. E rekordmennyiségnek azonban egyelőre csak egy része tartalmazza a távoli forrás helymegjelölését, ugyanis a 856-os MARC mező bevezetése időben megkésve követte az eltérő fizikai hordozó kódolásának lehetőségét.

Az ISSN rendszer stratégiája az új évezred küszöbén

Elindult tehát az elektronikus és azon belül a távoli hozzáférésű források számbavételének folyamata, és a helyi lehetőségek, kapacitás és támogatottság függvényében halad előre. E kezdeményezések jelentős hatást gyakoroltak az ISSN rendszer új stratégiai tervének kidolgozására is. A tervezést előkészítő munkában részt vettek az ISSN hálózat központjai is oly módon, hogy az *ISSN Központok Igazgatóinak 24. Ülése* 1999. szeptember 30-ai és október 1-jei ülésnapjait együtt bonyolították le az *ISSN Igazgatótanács* 1999. szeptember 30. és október 5. között tartott munkaértekezletének első két napjával a Francia Nemzeti Könyvtárban.

Ez alkalommal külső szakértők bevonásával, a nemzetközi kiadói és informatikai szakma különböző területeit képviselő szakértők meghívásával bonyolították a rendezvényt. Olyan előadók fejtették ki nézeteiket, elvárásaikat és vízióikat az ISSN jelenlegi és jövőbeli szerepéről, mint *Leslie Daigle*, az internet egységes helynévjelölőinek szakértője (IETF, URN Munkacsoport), *Stuart Ede* gyűjteményfejlesztési igazgató a Brit Nemzeti Könyvtártól, továbbá *Brian Green* az EDItEUR képviselőjében [*European EDI (Electronic Data Interchange) Group for Electronic Commerce in the Book and Serials Sectors* = EDItEUR, azaz: Európai Elektronikus Adatátviteli Csoport, Elektronikus Kereskedelem a Könyv- és Folyóiratszektorban]. *Clifford Lynch* és *Cecilia Preston* hálózati kommunikációs szakemberek az amerikai Egyesülős Hálózati Információért (*Coalition for Networked Information* = CNI, USA) szervezetének képviselőjében tartottak előadást, és jelen volt *Rollo Turner*, a brit előfizetési ügynökségeket tömörítő szövetségtől (*Association of Subscription Agents* = ASA, UK). A meghívott előadók többsége az ISSN rendszer szolgáltatásait egy portálon képzelte el, ahol az ISSN azonosító funkcióján keresztül különféle

szolgáltatásokhoz nyújt kiindulást: összeköti a bibliográfiai információt teljes szövegű vagy referáló jellegű cikkadatbázisokkal, online központi katalógusokkal, kiadói és terjesztői adattöbbségekkel.

Az ISSN rendszerben folyó tevékenység erősségeinek és gyenge pontjainak számbavétele, és jövőképünk kialakítása egy stratégiai tervezési szakember, *Gail Hodge (Information International Associates, USA)* közreműködésével zajlottak, aki a továbbiakban az ISSN Igazgatótanács értékelő-mérlegelő és tervezőmunkáját is segítette.

A jól megszervezett előkészületek eredményeképpen egy újszerű és merész stratégiai terv készült el a 2000-tól 2004-ig tartó időszakra, amelyet a *13. ISSN Közgyűlés* hagyott jóvá 2000. május 4-én, Párizsban. A célok meghatározása arra a felismerésre épült, hogy figyelembe véve a jelenlegi és a prognosztizálható trendeket, az ISSN jövője attól függ, mennyire terjed el használata állandó azonosítóként az interneten. Az ISSN csak akkor őrizheti meg szerepét és hitelét, ha a hálózat rövid időn belül jelentős mennyiségű elektronikus kiadvány azonosítását tudja felvállalni. E felismerésnek fontos következményei vannak az egész hálózatra nézve – egyrészt az erőforrások biztosítása, másrészt az új feladatok pontos meghatározása és a hálózati központok tevékenységének összehangolása terén.

Az ISSN alkalmazási körének definiálása

Az előttünk álló feladatok meghatározásának kulcskérdése az ISSN alkalmazási körének minél pontosabb körülhatárolása. Az *ISSN Kézikönyv Revíziós Munkacsoportja* javaslatot készített elő az

ISSN Közgyűlés számára, amelyet az ISBD(S) nemzetközi bibliográfiai leírási szabvány és az AACR2 revíziójában történt előrehaladásra alapozott. A szabványok harmonizálása során új definíciók születtek, melyek lényegével az ISSN munkacsoport egyetértett, részletes megvitatásukra pedig ez év őszén, az ISSN nemzeti központok bevonásával kerül sor a központok igazgatóinak soron következő, 25. ülésén, Washingtonban (2000. szeptember 26–29.). A revíziós munkacsoportok meghatározták a *bibliográfiai forrás*, azon belül a *folyamatos/folytatólagos forrás*, és az utóbbi kategória alá tartozó két bibliográfiai forrástípust, az *integráló jellegű forrás* és az *időszaki kiadvány* fogalmát. Az új definíciók alapján az ISSN Kézikönyv Revíziós Munkacsoportja javasolja az ISSN alkalmazását a folytatólagos források túlnyomó többségére, pontosabban: az időszaki kiadványok teljességére, és az integráló források meghatározott körére (azokra az előre meg nem határozott időtartamra tervezett, frissített forrásokra, amelyek feltüntetik a frissítés dátumát).

Az alkalmazási kör egyértelmű meghatározása, az érintett forrástípusok és a *kivételek* felsorolása elengedhetetlen a rendszerben működő nemzeti központok számára feladataik ellátásához. E téren a javaslat további pontosításokra, kiegészítésekre szorul, ami minden bizonnyal a washingtoni tanácskozás központi témája lesz.

Mindemellett azt is tudomásul kell vennünk, hogy az egyes hálózati központok tevékenysége nem független anyaintézményük gyakorlati lehetőségeitől és prioritási elveitől sem. Az ISSN Nemzetközi Központ és a rendszerben működő elkötelezett nemzeti központok azonban bíznak a közös erőfeszítések sikerében.

Beérkezett: 2000. VI. 19-én.

Rendezvénytár

10. Közös Könyvtári Napok

Wolfsburg (Németország),

2000. november 10–11.

Szervező: Landeverband Niedersachsen
im Deutschen Bibliotheksverband
Niedersächsische Landesbibliothek
Rolf Manfred Hasse
Waterloostr. 8.
30169 Hannover
Tel.: +49 511 12 67-2 20
Fax: +49 511 12 67-2 02
E-mail:
Rolf.Hasse@zb.nlb-hannover.de

Netd@ys Europe 2000 bemutatósorozat

Európa több városában, 2000. november 20–27.

Szervező: Maria Kokkonen, Loic Bestard,

Terry Grant
European Commission - DG Education
and Culture; Multimedia Unit
5-7, rue Belliard/belliardstraat
B-1040 Brussels
Tel.: +32-2-2992783
Fax: +32-2-2966297
E-mail: netd@yscec.eu.int
URL: <http://europa.eu.int/comm/education/netdays/index.html>